

ალექსანდრე ბეჟანიშვილი, ანა ქათამიძე, მიხეილ სერებრიაკოვი

ეროვნული საკანონმდებლო რეგულაციების მიმოხილვა და ანალიზი შრომის სამართლის და შრომის უსაფრთხოების მიმართულებით

ანოტაცია. ნაშრომში განხილულია ეროვნული საკანონმდებლო რეგულაციები - საქართველოს კანონები, საქართველოს მთავრობის დადგენილებები, აგრეთვე საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანებები, რომლებიც შეეხება შრომის სამართლისა და შრომის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ საკითხებს. საკანონმდებლო რეგულაციების მიმოხილვისა და ანალიზის საფუძველზე ავტორების მიერ გამოთქმულია რიგი მოსაზრებებისა, კერძოდ, საჭიროა: უფრო ზუსტად გაიმიჯნოს შრომის ინსპექციისა და ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს ზოგიერთი ფუნქცია და მოვალეობა; გაფართოვდეს მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების საზედამხედველო სფერო; ყველა ასეთი ობიექტისთვის დამუშავდეს სტანდარტი ქართულ ენაზე; დაგროვილი გამოცდილების საფუძველზე გადაიხედოს ზოგიერთი ობიექტის ინსპექტირების პერიოდულობის საკითხი; ქვეყნის რიგი მნიშვნელოვანი საწარმოებისთვის (მაღაროები, შახტები, მეტროპოლიტენი, ჰიდროელექტრო-სადგურები, მიწისქვეშა გამოქვაბულები და მღვიმეები) შეიქმნას ერთიანი სამთოსამაშველო სამსახური ქვეყნის სახელმწიფო სტრუქტურაში. აღნიშნული ღონისძიებების გატარების შედეგად ქვეყნის საწარმოებში მნიშვნელოვნად გაიზრდება უსაფრთხოების დონე და შემცირდება უბედური შემთხვევების რაოდენობა.

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს კანონი; ტექნიკური რეგლამენტი; სტანდარტი; ინსპექტირება; მთავრობის დადგენილება; დამსაქმებელი; დასაქმებული; შრომის სამართალი; შრომის უსაფრთხოება; შრომის ინსპექცია.

რეცენზენტი: საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამთო-გეოლოგიური ფაკულტეტის სამთო ტექნოლოგიების დეპარტამენტის პროფ. დოქტორი **დ. კუპატაძე**

მე-20 საუკუნის მეორე ნახევარსა და 21-ე საუკუნის დასაწყისში მთელ მსოფლიოში მრეწველობის უმეტეს დარგებში სწრაფი ტემპით განვითარდა და სრულყოფილი იქნა ტექნოლოგიური პროცესები, შეიქმნა ახალი, თანამედროვე მანქანა-დანადგარები. ყოველივე ამის გამო მნიშვნელოვან პროგრესთან ერთად გაიზარდა რისკების დონე საწარმოებში, რაც უშუალოდაა დაკავშირებული ავარიებისა და უბედური შემთხვევების, აგრეთვე პროფესიული დაავადებების გარკვეულ მატებასთან.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) მონაცემებით მსოფლიოში სამუშაო ადგილებზე ყოველწლიურად დაახლოებით 2.2 მილიონი ადამიანი იღუპება, ხოლო

160 მილიონზე მეტი სხვადასხვა პროფესიული დაავადებით ავადდება.

ამიტომ საკანონმდებლო რეგულაციები შრომის სამართლის მიმართულეებით, ისე როგორც საწარმოებში დასაქმებულთა შრომის უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული საკითხები ამჟამად აქტუალურია ისე, როგორც არასდროს.

საქართველოში ბოლო წლებში დამუშავდა და საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული იქნა რამდენიმე კანონი, რომლებიც უშუალოდაა დაკავშირებული შრომის სამართალთან, შრომის უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობის საკითხებთან. ეს კანონებია: საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს შრომის კოდექსი“ [1], საქართველოს ორგანული კანონი „შრომის უსაფრთხოების შესახებ“ [2], საქართველოს კანონი „შრომის ინსპექციის შესახებ“ [3], ხოლო მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტებისათვის ტექნიკური უსაფრთხოების სფეროში მოქმედი მთავარი ნორმატიული დოკუმენტია საქართველოს კანონი „პროდუქტის უსაფრთხოებისა და თავისუფალი მიმოქცევის კოდექსი“ [4].

საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს შრომის კოდექსი“ აწესრიგებს საქართველოს ტერიტორიაზე შრომით ურთიერთობებს. კანონის მიხედვით შრომითი ურთიერთობაა დამსაქმებლისათვის დასაქმებულის მიერ სამუშაოს შესრულება ანაზღაურების სანაცვლოდ. ეს ურთიერთობა კი წარმოიშობა ორ მხარეს შორის მიღწეული შეთანხმებით. ამასთან, დამსაქმებელი შეიძლება იყოს ფიზიკური ან იურიდიული პირი (ან პირთა გაერთიანება), ხოლო დასაქმებული - ფიზიკური პირი, რომელიც დამსაქმებლისათვის ასრულებს გარკვეულ სამუშაოს. შესაძლებელია როგორც ინდივიდუალური, ასევე კოლექტიური შრომითი ურთიერთობები.

ამ კანონის მიხედვით ფიზიკური პირის ქმედუნარიანობა წარმოიშობა 16 წლიდან, ხოლო 16 წლამდე არასრულწლოვანისთვის - მისი კანონიერი წარმომადგენლის ან მზრუნველობის / მეურვეობის ორგანოს თანხმობით, თუ ის არ ეწინააღმდეგება არასრულწლოვანის ინტერესებს. 14 წლამდე არასრულწლოვანთან შრომითი ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს სპორტის, ხელოვნების ან კულტურის სფეროში. ამასთან, აკრძალულია არასრულწლოვანთან ხელშეკრულების დადება, თუ ის უკავშირდება სათამაშო ბიზნესს, ეროტიკული და პორნოგრაფიული პროდუქციის დამზადებას, ასევე აკრძალულია არასრულწლოვანთან ან ორსულ, ახალნამშობიარებ ან მეძუძურ ქალთან შრომითი ხელშეკრულების დადება მძიმე, მავნე ან საშიშპირობებიანი სამუშაოს შესასრულებლად.

კანონის მიხედვით აკრძალულია შრომითი დისკრიმინაცია, ქალი და მამაკაცი დასაქმებულისთვის თანაბარი სამუშაოს შესრულების შემთხვევაში სხვადასხვა შრომის ანაზღაურების გადახდა.

შრომითი ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს ზეპირი ან წერილობითი ფორმით, განსაზღვრული ან განუსაზღვრელი ვადით. თუ შრომითი ურთიერთობის ხანგრძლივობა 1 თვეს აღემატება, შრომითი ხელშეკრულება აუცილებელია წერილობითი ფორმით დაიდოს.

კანონის შესაბამისად შრომით ხელშეკრულებაში აღნიშნული უნდა იყოს: მუშაობის დაწყების თარიღი და ხანგრძლივობა, სამუშაო და დასვენების დრო, ინფორმაცია სამუშაო ადგილის შესახებ, თანამდებობა, სამუშაოს აღწერილობა, შრომის ანაზღაურება, ზეგანაკვეთური სამუშაოს ანაზღაურების წესი, ანაზღაურებადი და ანაზღაურების გარეშე შვებულების ხანგრძლივობა, შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის წესი.

კანონში განხილულია აგრეთვე მუშაობის დაწყებასა ან დასაქმებულის გამოსაცდელ ვადასა და სტაჟირებასთან დაკავშირებული საკითხები, შრომის შინაგანაწესი - წერილობითი დოკუმენტი, რომლითაც განისაზღვრება სამუშაო კვირის ხანგრძლივობა, სამუშაოს დაწყების და დამთავრების დრო, შვებულებები ორსულობისა და მშობიარობისას ბავშვის მოვლის, ახალშობილის შვილად აყვანის გამო.

კანონში განხილულია დამსაქმებლის ვალდებულებები, რომელიც ითვალისწინებს დასაქმებულის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის მაქსიმალურად უსაფრთხო და ჯანსაღი გარემოს შექმნას, შრომის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის პრევენციული სისტემის დანერგვას, დასაქმებულებისათვის ინდივიდუალური და კოლექტიური დაცვის საშუალებებით აღჭურვას.

საქართველოს ორგანული კანონის „შრომის უსაფრთხოების შესახებ“ მიზანია იმ ძირითადი მოთხოვნებისა და პრევენციული ღონისძიებების ზოგადი პრინციპების განსაზღვრა, რომლებიც უკავშირდება სამუშაო ადგილზე არსებულ და მოსალოდნელ საფრთხეებს, უბედური შემთხვევებისა და პროფესიული დაავადებების თავიდან აცილებას, აგრეთვე დასაქმებულთა სწავლებას. აღნიშნული კანონი არეგულირებს სახელმწიფო ორგანოების, დამსაქმებელთა, დასაქმებულთა, მათი წარმომადგენლებისა და სამუშაო სივრცეში მყოფ სხვა პირთა უფლებებს, ვალდებულებებსა და პასუხისმგებლობას.

კანონი ვრცელდება შრომის უსაფრთხოების სფეროში ეკონომიკური საქმიანობის ყველა დარგზე. ამასთან, ის არ ვრცელდება საქართველოს შინაგან, თავდაცვის სამინისტროებზე, სახელმწიფო დაცვის სპეციალურ სამსახურზე, დაზვერვის სამსახურზე, საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურზე.

კანონით განსაზღვრულია დამსაქმებლის ზოგადი ვალდებულებები. აღნიშნულია, რომ ყოველი პირი, რომელიც ახორციელებს საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განსაზღვრულ მომეტებული საფრთხის შემცველ მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიან სამუშაოებს, ვალდებულია საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით განახორციელოს შესაბამისი საქმიანობის ეკონომიკურ საქმიანობათა რეესტრში რეგისტრაცია.

დამსაქმებლის ვალდებულებაა აგრეთვე დაიცვას შრომის უსაფრთხოების სფეროში საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სამართლებრივი ნორმები და წესები, დადგენილი პერიოდულობით შეამოწმოს ტექნიკური აღჭურვილობის უსაფრთხოების მდგომარეობა, საწარმოო გარემოს ფიზიკური, ქიმიური და ბიოლოგიური ფაქტორები; დასაქმებულებს მიაწოდოს ინფორმაცია პროფესიულ რისკებსა და საწარმოო მავნე ფაქტორების შესახებ, აღრიცხოს სამუშაო სივრცეში უბედური შემთხვევები და პროფესიული დაავადებები.

დასახული ამოცანების შესასრულებლად დამსაქმებელი ვალდებულია ჰყავდეს 1 ან მეტი შრომის უსაფრთხოების სპეციალისტი ან შექმნას შრომის უსაფრთხოების სამსახური. თუ დამსაქმებელს 20 ან ნაკლები დასაქმებული ჰყავს, შეუძლია პირადად შეასრულოს შრომის უსაფრთხოების სპეციალისტის პროფესიული მოვალეობები, იმ შემთხვევაში, თუ მას გავლილი აქვს აკრედიტებული პროგრამა. 20-დან 100-მდე დასაქმებულის შემთხვევაში, მას უნდა ჰყავდეს არანაკლებ 1 შრომის უსაფრთხოების სპეციალისტი, ხოლო 100 ან მეტი დასაქმებულის შემთხვევაში - ვალდებულია შექმნას შრომის უსაფრთხოების სამსახური შრომის არანაკლებ 2 უსაფრთხოების სპეციალისტით.

კანონში განხილულია აგრეთვე დასაქმებულის და სამუშაო სივრცეში მყოფი სხვა პირის უფლებები და ვალდებულებები, შრომის უსაფრთხოების სფეროში სახელმწიფო სტრატეგია და მითითებულია ამ სფეროში სახელმწიფო ზედამხედველობის განმახორციელებელი უწყებები. განსაზღვრულია ადმინისტრაციული სახდელები ამ კანონის დარღვევისათვის, კერძოდ, საჯარო სანქციები მომეტებული საფრთხის შემცველი მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების რეგისტრაციის გარეშე განხორციელებისას, ზედამხედველი ორგანოს საქმიანობისათვის ხელის შეშლისათვის, სამუშაო პროცესის შეჩერების შესახებ ზედამხედველი ორგანოს გადაწყვეტილების შეუსრულებლობისათვის, ტექნიკური რეგლამენტით განსაზღვრული შრომის უსაფრთხოების ნორმების დარღვევისათვის.

საქართველოს კანონი „შრომის ინსპექციის შესახებ“ განსაზღვრავს შრომის ინსპექციის სამსახურის საქმიანობის ძირითად პრინციპებსა და მიმართულებებს, აღნიშნული სამსახურის უფლებამოსილებებს და მის განხორციელებასა და შრომითი ნორმების ეფექტიანი გამოყენების უზრუნველყოფასთან დაკავშირებულ საკითხებს.

შრომის ინსპექციის სამსახური არის საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს კონტროლისადმი დაქვემდებარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომელიც შექმნილია „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

კანონში აღწერილია შრომის ინსპექციის სამსახურის მიზანი, ფუნქციები და მისი საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები, აგრეთვე შრომის ინსპექციის სამსახურის სტრუქტურა.

შრომის ინსპექციის სამსახურის მიზანია შრომითი ნორმების ეფექტიანი გამოყენების უზრუნველყოფა. შრომის ინსპექციის სამსახურს ხელმძღვანელობს მთავარი შრომის ინსპექტორი, რომელსაც ჰყავს არანაკლებ 2 მოადგილე, რომელთაგან ერთ-ერთი პირველი მოადგილეა. მთავარ შრომის ინსპექტორთან შექმნილია საკონსულტაციო ორგანო - მრჩეველთა საბჭო, რომელიც შრომის ინსპექციის სამსახურისთვის შეიმუშავებს რეკომენდაციებს შრომის ინსპექციის სამსახურის სტრატეგიის, ფუნქციონირებისა და საქმიანობის შესახებ.

ინსპექტირების განხორციელების მიზნით შრომის ინსპექტორი უფლებამოსილია „ინსპექტირებას დაქვემდებარებულ ობიექტებზე შესვლისა და შემოწმების (ინსპექტირების) წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის დადგენილების შესაბამისად, დღე-ღამის ნებისმიერ დროს, წინასწარი შეტყობინების გარეშე, შევიდეს ინსპექტირებისადმი დაქვემდებარებულ სამუშაო ადგილზე. მას უფლება აქვს შეამოწმოს ან დაათვალიეროს დამსაქმებლის სამუშაო ადგილი ან სამუშაო სივრცე, მასალა, მაქანა-დანადგარი ან ნებისმიერი სხვა მოწყობილობა ან/და ხელსაწყო (მ.16, პ.2, კ). თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ტექნიკურ ინსპექტირებას კანონის მიხედვით ახორციელებს სსიპ - ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტო და აკრედიტებული ინსპექტირების ორგანოები და აღნიშნული საკითხი მათ პრეროგატივას წარმოადგენს. ამიტომაც, რომ რიგ შემთხვევებში ხდება დუბლირება - ერთსა და იმავე საკითხს ორი უწყება ამოწმებს, რაც კანონის უხეში დარღვევაა და ხშირად მეწარმე სუბიექტის სამართლიან უკმაყოფილებას იწვევს.

მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ექსპლუატაციის წესებთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია საქართველოს კანონი

„პროდუქტის უსაფრთხოებისა და თავისუფალი მიმოქცევის კოდექსი“ [4].

კოდექსის მიზანია ადამიანის სიცოცხლის, ჯანმრთელობის, საკუთრებისა და გარემოს დაცვა, მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ექსპლუატაციის წესებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა, ინსპექტირების ორგანოების საქმიანობისათვის სამართლებრივი ბაზის შექმნა, საჯარო სამართლის იურიდიული პირის -ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს და ინსპექტირების ორგანოების უფლებამოსილებათა გამიჯვნა მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ექსპლუატაციისა და კონტროლის სფეროებში. აგრეთვე სტანდარტიზაციის, მეტროლოგიის, აკრედიტაციის და შესაბამისობის შეფასების სფეროებში საუკეთესო პრაქტიკის დანერგვა და ევროკავშირის კანონმდებლობასთან დაახლოება.

ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტო არის საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სისტემაში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომელიც სახელმწიფო მაკონტროლებელი ორგანოა და ამ კოდექსით დადგენილი წესით ახორციელებს ობიექტების სახელმწიფო კონტროლს და ზედამხედველობას. სააგენტო გასცემს განსაკუთრებული მნიშვნელობის ობიექტების მშენებლობის ნებართვას, ახორციელებს ობიექტის რეგისტრაციას ობიექტების უწყებრივ რეესტრში, კოდექსის მე-20 მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში დამოუკიდებლად ან აკრედიტებული ინსპექტირების ორგანოს მეშვეობით ახორციელებს ობიექტის ტექნიკურ ინსპექტირებას. სააგენტო დამრღვევს აკისრებს ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას, ახორციელებს ობიექტის ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნებთან შესაბამისობის შეფასების დოკუმენტურ კონტროლს ტექნიკური ინსპექტირების ოქმებისა და ინსპექტირების ორგანოების ანგარიშების ანალიზების საშუალებით.

ტექნიკური რეგლამენტი მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ინსპექტირების შესახებ [5] ადგენს რისკის კატეგორიებს და განსაზღვრავს ობიექტის გეგმური ტექნიკური ინსპექტირების პერიოდულობას. მთავრობის დადგენილებითაა [6] აგრეთვე განსაზღვრული მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ზღვრული ტექნიკური პარამეტრები.

კანონში [4] მოცემულია ობიექტის სახელმწიფო კონტროლისა და ზედამხედველობის ფორმები, განხილულია შეუსაბამობების სახეები. ამავე კანონით განსაზღვრულია ინსპექტირების ორგანოს უფლება მოვალეობები. აღნიშნულია, რომ ინსპექტირების ორგანოს უნდა ჰქონდეს შესაბამისი პასუხისმგებლობის დაზღვევა.

ტექნიკურ მოთხოვნებთან ობიექტის შესაბამისობის შემთხვევაში ინსპექტირების ორგანო გასცემს ინსპექტირების სერტიფიკატს და სერტიფიკატის ასლს მისი გაცემიდან 5 დღის ვადაში უგზავნის ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს. სააგენტო ობიექტის ტექნიკურ ინსპექტირებას ახორციელებს მხოლოდ იმ სფეროში, სადაც არ არის ინსპექტირების ორგანო. ინსპექტირების ორგანოს აკრედიტებისა და საქმიანობის დაწყებისთანავე სააგენტო წყვეტს შესაბამისი ობიექტის ტექნიკურ ინსპექტირებას.

აღნიშნული კანონით განსაზღვრულია აგრეთვე საჯარიმო სანქციები მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ექსპლუატაციისას უსაფრთხოების წესების დარღვევის შემთხვევაში, ობიექტების ფარულად ექსპლუატაციისას, პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირების ჩაუტარებლობის შემთხვევაში, ობიექტზე ავარიის ან უბედური შემთხვევის შესახებ სააგენტოსთვის

შეუტყობინებლობისას.

კანონში მოცემულია ტექნიკური რეგლამენტის ზოგადი დებულებები და არსი. აღნიშნულია, რომ ტექნიკური რეგლამენტი განსაზღვრავს ძირითად პრინციპებს, რომლებიც იცავს ადამიანის ჯანმრთელობას, სიცოცხლეს, საკუთრებასა და გარემოს. ტექნიკური რეგლამენტი მიიღება მხოლოდ კანონით ან საქართველოს მთავრობის დადგენილებით. ტექნიკურ რეგლამენტს ამზადებს და მასში ცვლილება შეაქვს სსიპ ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს და ათანხმებს ქვეყნის სხვა დაინტერესებულ უწყებებთან.

კანონის თანახმად სტანდარტი არის ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნების დაკმაყოფილების საშუალება. ამასთან სტანდარტის გამოყენება ქვეყანაში ნებაყოფლობითია და მწარმოებელს შეუძლია შეიმუშაოს და გამოიყენოს სხვა ტექნიკური დოკუმენტი ტექნიკური რეგლამენტის დაკმაყოფილების მიზნით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ტექნიკურ რეგლამენტში კონკრეტული სტანდარტის შესახებ პირდაპირაა მითითებული. კანონში აღნიშნულია სტანდარტის მიღების პრინციპები, მისი შემუშავების და მიღების წესი. ქვეყანაში სტანდარტის მიღებას უზრუნველყოფს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სისტემაში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი - საქართველოს სტანდარტებისა და მეტროლოგიის ეროვნული სააგენტო.

შრომის უსაფრთხოების სფეროში არსებული პრობლემების დარეგულირებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის რიგი ბრძანებებისა: „მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების ჩამონათვალის დამტკიცების თაობაზე“ [7], „ორსული, ახალნაშობიარები და მეძუძური ქალების ჯანმრთელობისათვის მავნე

ან/და განსაკუთრებული რისკის შემცველი სამუშაოების დამტკიცების თაობაზე“ [8], „18 წლამდე ასაკის პირისათვის მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების ჩამონათვალის დამტკიცების თაობაზე“ [9].

ზემოაღნიშნული საქართველოს კანონების, სხვა დამხმარე ნორმატიული აქტების და ჩვენს მიერ ჩატარებული ტექნიკური ინსპექტირების ანალიზის საფუძველზე შეიძლება გაკეთდეს შემდეგი დასკვნები:

1. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კანონით „შრომის ინსპექციის შესახებ“ განსაზღვრულია შრომის ინსპექციის უფლება - მოვალეობები და რეგულირების სფერო, მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ინსპექტირებისას შრომის ინსპექცია რიგ შემთხვევებში იჭრება ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს და ინსპექტირების ორგანოების ფუნქციებში, რაც მეწარმეთა სამართლიან უკმაყოფილებას იწვევს. ამასთან დაკავშირებით საჭიროა შრომის ინსპექციის და ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს ფუნქციების უფრო მკვეთრად გამიჯვნა.

2. სახელმწიფო ზედამხედველობის გარეშე ისეთი მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტები, როგორცაა მეტალურგიული და ქიმიური ქარხნები, აგრეთვე მცენარეული ნედლეულის გადამამუშავებელი და შესანახი საწარმოები.

3. ქვეყნის პრაქტიკულად ყველა მსხვილ სამთო საწარმოს გააჩნია წიაღისეულის გადამამუშავებელი (მამდიდრებელი) ფაბრიკა, რომელიც საწარმოს ერთ მთლიან კომპლექსშია გაერთიანებული. თუმცა დღემდე სამთო გადამამუშავებელი საწარმოები არსებული კანონმდებლობის შესაბამისად სახელმწიფო საზედამხედველო სფეროს არ

განეკუთვნება.

4. არ ხდება ზედამხედველობა სამრეწველო დანიშნულების ფეთქებადი მასალების ბრუნვასთან დაკავშირებულ საქმიანობაზე, მათ შორის ფეთქებადი მასალების საწყობში შენახვაზე.

5. არ ხდება ზედამხედველობა გაზის საწარმოებზე, მიუხედავად იმისა, რომ გახშირებულია გაზის გაჟონვის შედეგად გამოწვეული ავარიები და უბედური შემთხვევები. სავარაუდოდ სავალალო მდგომარეობაშია მიწისქვეშა გაზსადენების ელექტროქიმიური დაცვა, რაც მილსადენების ინტენსიურ კოროზიას იწვევს.

6. სისტემატიურად მატულობს ქვეყანაში ავტოგასამართი სადგურებისა და ავტოგასამართი კომპლექსების რაოდენობა. მითუმეტეს გასაკვირია, რომ ამ ობიექტების, ისე როგორც აირგასამართი სადგურების ინსპექტირება დასაშვებია მხოლოდ საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განსაზღვრული ავტომატური ვიდეოტექნიკის დამონტაჟების, ტექნიკური მახასიათებლებისა და ექსპლუატაციის მოთხოვნების შესრულებასთან დაკავშირებით.

7. მძიმე მდგომარეობაა შექმნილი ქვეყნის ლიფტების (განსაკუთრებით საცხოვრებელი სექტორის) მეურნეობაში. ამ სფეროში საჭიროა გადაუდებელი ზომების დაუყოვნებლივ პრაქტიკაში გატარება. მისასალმებელია, რომ ამ მიმართულებით ბოლო პერიოდში გარკვეული ნაბიჯები გადაიდგა ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს მხრიდან.

8. მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი რიგი ობიექტების სტანდარტები შესრულებულია რუსულ ან ინგლისურ ენაზე. ასე მაგალითად, მაღაროების, საქვაბეების, ამწეების, წნევაზე მომუშავე ჭურჭლების - რუსულ ენაზე, ატრაქციონების, ლიფტების (EN-81) - ინგლისურ ენაზე, რაც დაუშვებლად მიგვაჩნია.

9. მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველ მთელ რიგ ობიექტებზე დაბალია ობიექტის პროექტის შესრულების დონე, რაც ართულებს ობიექტის ნორმატიულ დოკუმენტაციასთან შესაბამისობის დადგენას.

10. რიგ საწარმოებში დაბალია დასაქმებულთა პროფესიული დონე, რაც უშუალოდ დაკავშირებულია საკანონმდებლო რეგულაციების შესრულების ხარისხთან.

11. ამ სფეროში დაგროვილი პრაქტიკის საფუძველზე საჭიროა გადაიხედოს ზოგიერთი მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტის ტექნიკური ინსპექტირების პერიოდულობის საკითხი (მაგ. კარიერი, ლიფტი, ამწე).

12. ქვეყანაში საჭიროა შეიქმნას ერთიანი სამთო - სამაშველო სამსახური, რომელიც შევა ქვეყნის სახელმწიფო სტრუქტურაში (მაგ. შსს საგანგებო სიტუაციების მართვის სამსახურში) და მოემსახურება ისეთ მნიშვნელოვან ობიექტებს, როგორცაა მაღაროები, შახტები, მიწისქვეშა გამოქვაბულები და მღვიმეები, სადაც ხდება ადამიანთა ორგანიზებული დაშვება, მეტროპოლიტენი, ჰიდროელექტროსადგურები.

ლიტერატურა

1. საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს შრომის კოდექსი“. თბილისი, 2010, საქართველოს პარლამენტი.
2. საქართველოს ორგანული კანონი „შრომის უსაფრთხოების შესახებ“. თბილისი, 2019. საქართველოს პარლამენტი.
3. საქართველოს კანონი „შრომის ინსპექციის შესახებ“. თბილისი, 2020. საქართველოს

პარლამენტი.

4. საქართველოს კანონი „პროდუქტის უსაფრთხოებისა და თავისუფალი მიმოქცევის კოდექსი“. თბილისი, 2012. საქართველოს პარლამენტი.
5. საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 10 ივლისის #173 დადგენილება „მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ინსპექტირების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“.
6. საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 28 დეკემბრის #488 დადგენილება „მომეტებული ტექნიკური საფრთხის შემცველი ობიექტების ზღვრული ტექნიკური პარამეტრების დადგენის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“.
7. საქართველოს მთავრობის 2018 წლის 27 ივლისის #381 დადგენილება „მომეტებული საფრთხის შემცველი მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების დამტკიცების თაობაზე“.
8. ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2020 წლის 14 თებერვლის # 01-20/ნ ბრძანება „ორსული, ახალნამშობიარები და მეძუძური ქალების ჯანმრთელობისათვის მავნე ან/და განსაკუთრებული რისკის შემცველი სამუშაოების დამტკიცების თაობაზე“.
9. საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2020 წლის 30 ნოემბრის #01-126/ნ ბრძანება „18 წლამდე ასაკის პირისათვის მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების ჩამონათვალის დამტკიცების თაობაზე“.

BEZHANISHVILI ALEKSANDRE , KATAMIDZE ANA, SEREBRIAKOV MIKHEIL

SURVEY AND ANALYSIS OF NATIONAL LEGISLATIVE DOCUMENTS ON LABOUR LAW AND LABOUR SAFETY

ANNOTATION. National legislative acts - Georgian Laws, Georgian Government resolutions, as well as Orders of Ministry of Internally displaced persons from occupied territories, Labour, Health and Social Affairs of Georgia concerning labour law and labour safety are considered. On the basis of survey and analysis of these legislative acts the authors of this article express their view, namely, it's necessary: enlarge sphere of supervision over the objects with heightened technical danger; for every danger object elaborate standard in Georgian; on the basis of accumulated experience revise the periodicity of inspection of some objects; for some important enterprises of Georgia (mines, caves, metro, hydroelectric power stations) create mine – rescue service within the limits of state institution. Owing to these measures the level of technical safety will increase and the number of accidents will decrease.

KEYWORDS: Georgian law; technical regulations; standard; inspect; government resolution; employer; employee; labour law; labour safety; labour inspection.